

ELi elanikkonnakaitse mehhanism ning liidu toetus tervisealasteks kriisideks valmisolekuks ja neile vastamiseks (COM (2025) 548 final)

Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the Union Civil Protection Mechanism and Union support for health emergency preparedness and response, and repealing Decision No 1313/2013/EU (Union Civil Protection Mechanism, UCPM)

Otsuse ettepanek koordinatsioonikogule

Kujundada seisukoht

Kaasvastutaja sisendi tähtpäev 29.09.2025

KOKi esitamise tähtpäev 19.11.2025

VV esitamise tähtpäev 27.11.2025

Peavastutaja: Siseministeerium

Kaasvastutajad: Sotsiaalministeerium, Rahandusministeerium, Kliimaministeerium, Riigikantselei (julgeoleku- ja riigikaitse koordinatsioonibüroo), Kaitseministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

Seisukoha valitsusse toomise alus ja põhjendus

Algatuse reguleerimisala nõuab vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele seaduse või Riigikogu otsuse vastuvõtmist, muutmist või kehtetuks tunnistamist (RKKTS § 152¹ lg 1 p 1);

Algatuse vastuvõtmisega kaasneks oluline majanduslik või sotsiaalne mõju (RKKTS § 152¹ lg 1 p 2);

Sisukokkuvõte

16. juulil 2025 tuli Euroopa Komisjon välja määruse ettepanekuga, mis tugineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsusega nr 1313/2013/EL loodud õigusraamistikule, millega loodi liidu elanikkonna kaitse mehhanism (UCPM), ning määrusele (EL) 2021/522, millega loodi liidu tervisevaldkonna tegevusprogramm („EU4Health” programm) aastateks 2021–2027. EL on võtnud eesmärgiks tugevdada ELi tsiviil- ja sõjalist

valmisolekut, vastavalt valmisoleku liidu strateegiale ja Euroopa kaitsevalmiduse valgele raamatule.

Uue määrusega kehtestatakse raamistik elanikkonnakaitse ning tervisealasteks hädaolukordadeks valmisoleku ja neile reageerimise rahastamiseks, et parandada koostoimet ja valdkondade vahelist koordineerimist. Eesmärk on suurendada valmisolekut loodus- ja inimtekkeliste ohtude puhul. Olulise elemendina lisatakse juurde tervisealasteks hädaolukordadeks valmistumine ja neile reageerimine.

Indikatiivne eelarve 2028-2034 eelarveperioodiks on 10,68 miljardit eurot.

Kas EL algatus reguleerib karistusi või haldustrahve? Ei

Kas nähakse ette uue asutuse loomine (järelevalvelised või muud asutused)? Jah – EL tasandil kavatakse luua uus ELi-ülene kriisikordineerimise üksus, mis peaks toetama ja täiendama hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskuse (ERCC) tööd. Liikmesriigid peavad nimetama kontaktpunkti.

Kas lahenduse rakendamine vajab IT-arendusi? Ei

Eesmärgid

1. Tagada sektorite ülene valmisolek

Soovitakse vähendada killustumist kriisihaldust puudutavates struktuurides ELi tasemel ning kasutada ressursse tõhusamalt, sealhulgas julgeoluriskidega seoses (hübriidohud, kriitiline taristu). Eesmärgiks on täita kvalitatiivsed ja kvantitatiivsed lüngad praeguses õiguslikus raamistikus, mh toetudes Covid-19 ja Venemaa Ukraina-vastase agressiooniga seotud õpituvastustele.

2. Lisada rahastus tervisega seotud hädaolukordadeks valmisolekuks ja neile vastamiseks

Soovitakse parandada rahastust uute ja vahetute terviseohtude seireks, tuvastamiseks ja mõistmiseks ning siduda need teadmised meditsiiniliste vastumeetmetega. Koostöös liikmesriikidega suurendatakse kriiside ajal ligipääsu tootmisvõimekusele ning toetatakse meditsiiniliste vastumeetmete hankimist, varustamist ja kasutuselevõttu.

3. Lihtsustada protseduure ja rahastamisega seonduvat

Seniste õppetundide põhjal on kavas lihtsustada praegu kehtivaid kaasrahastamise määrasid ja toimimisreegleid. Soovitakse teha selgemaks reeglid seoses reageerimismeetmetega, sealhulgas logistika- ja meditsiinilise evakuatsiooni keskuste loomisega, eelpositsiooniseerimise jm-ga. Samuti hõlmatakse UCPM-i alla selgemalt erasektori annetused.

4. Luua uus keskne ELi kriisikordineerimise keskus

Kuigi hädaolukordadele reageerimise koordineerimiskeskusele (ERCC) on jäetud keskne roll, soovitakse selle tööd täiendada uue ELi kriisikordineerimise keskusega (*EU Crisis Coordination Hub*). Uue keskuse eesmärk on toetada liikmesriike kriiside sektoriüleste tagajärgedega toimetulekul, koostööd eri osapooltega (sh väliste partneritega nagu NATO) ning edendada tsiviil-militaarkoostööd, mh suuremahuliste sektoriüleste intsidentide ja kriiside puhul, sh sõjalise agressiooni korral. Nähakse, et uus keskus peaks toetama ka tööd Euroopa tsiviilkaitse mehhanismi (European Civil Defence Mechanism) suunas. Liikmesriigid peavad määrama keskusesse kontaktpunkti. Nähakse ette tihe koostöö ERCC ja *Hub*-i vahel.

Mõju ja sihtrühm

Arvestades laia riigikaitse kontseptsiooni ja elanikkonnakaitse põhimõtteid on algatusel potentsiaalselt lai mõju paljudele valdkondadele, eelkõige siseturvalisus, tervishoiukorraldus, riigikaitse.

Kaasamine

Kaasata asjassepuutuvad huvirühmad, sealhulgas elanikkonnakaitsele pühendunud organisatsioonid, tervishoiuasutused, Linnade ja Valdade Liit, Eesti Varude Keskus jne.